

VMESNO POROČILO O UVAJANJU POSKUSA

»Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom«

ŠOLSKO LETO 2010/2011
(prvo leto spremljave)

Ljubljana, januar 2012

Spremljavo je vodila projektna skupina Zavoda RS za šolstvo v sestavi dr. Branko Slivar (nosilec projekta), dr. Aco Cankar, mag. Mojca Pušnik, Vladimir Milekšič, mag. Stanka Preskar, Janez Globočnik.

KAZALO:

1. UVOD	5
1.2 UTEMELJITEV POSKUSA Z ANALIZO STANJA IN NAVEDBO RAZLOGOV ZA UVEDBO	5
1.3 FORMALNI OKVIR UVAJANJA POSKUSA	8
1.4 OPREDELITEV CILJEV POSKUSA IN KRITERIJEV ZA UGOTAVLJANJE DOSEGANJA TEH CILJEV	10
1.5 ZAGOTOVILO SKLADNOSTI POSKUSA S POTRJENIM NAČRTOM ZA UVEDBO POSKUSA	11
2. METODE RAZISKOVANJA	11
2.1 PODATKI O VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH INSTITUCIJAH VKLJUČENIH V POSKUS	11
2.2 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA, PODATKI O VZORCU, OPIS ZBIranja PODATKOV IN UPORABLJENEGA INSTRUMENTARIJA TER NAČINA ANALIZE PRIDOBLENIH PODATKOV	11
3. REZULTATI IN INTERPRETACIJA	15
3.1 REZULTATI, PRIKAZANI PO POSAMEZNIH CILJIH SPREMLJAVE	15
3.2 REZULTATI SAMOEVALVACIJE ŠOL	25
4. SKLEPI IN PREDLOGI	28
4.1 POVZETEK IN SINTEZA UGOTOVITEV	28
4.2 OCENA DOSEGANJA STANDARDOV ZNANJA	29
4.3 PREDLOGI ZA MOREBITNE SPREMEMBE	29
5. POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH	30
6. PRILOGE	31
PRILOGA 1: AKTIVNOSTI ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO	31
PRILOGA 2: ANALIZA OBDELAVE PODATKOV	32
PRILOGA 3: UPORABLJEN INŠTRUMENTARIJ	32

SEZNAM KRATIC

ŠPT – šolski projektni tim za poskus

ŠRT – šolski razvojni tim

PT – projektni tim

UZ – učiteljski zbor

PA – predmetni aktiv

MŠŠ – Ministrstvo za šolstvo in šport

ZRSŠ – Zavod RS za šolstvo

FI -fizika

KE - kemija

BI - biologija

ZGO - zgodovina

MA - matematika

SL - slovenščina

1. UVOD

1.2 Utemeljitev poskusa z analizo stanja in navedbo razlogov za uvedbo

Gimnazijski program je najsplošnejši srednješolski vzgojno-izobraževalni program, ki pripravlja dijake za nadaljnji študij. Predmetnik splošnega gimnazijskega programa je sestavljen iz treh temeljnih delov:

- štiriletni in obvezni predmeti, kjer je določeno število, vsebina in obseg predmetov;
- nerazporejene ure (izbirni predmeti), kjer je določen obseg ur, ki jih mora dijak opraviti in predstavlja 14 % celotnega programa; nerazporejene ure so namenjene poglobljanju znanja na področjih, ki so posameznim dijakom bližja, in pripravi na maturo;
- obveznih izbirnih vsebin, kjer je določen obseg in predstavlja 6,6 % celotnega programa. Ta del programa se razlikuje po načinu izvajanja in vsebini. Gre za različna znanja, ki jih šolski predmeti ne (ali pa le deloma) vključujejo, zadovoljujejo pa individualna nagnjenja dijakov.

Za prve tri letnike traja vzgojno-izobraževalni program v šolskem letu 38 tednov, od tega je 35 tednov pouka. Tudi v četrtem letniku je pouk razporejen v 35 tednih. En teden je namenjen obveznim izbirnim vsebinam.

Obvezni štiriletni predmeti so: slovenščina, matematika, prvi in drugi tuji jezik, zgodovina, športna vzgoja. Obvezni predmeti pa so: geografija, biologija, kemija, fizika, glasba, likovna umetnost, psihologija, sociologija in filozofija ter informatika. Temeljni poudarek pri oblikovanju programa je dan:

- splošnoizobraževalni orientaciji ter
- razvijanju tistih znanj, sposobnosti, spretnosti in navad, ki so potrebne za nadaljnji akademski študij.

Razmerje med posameznimi deli predmetnika je v posameznih letnikih različno, in sicer tako da je povsem določen predmetnik v prvem letniku, nato pa obseg nerazporejenih ur narašča.

Poleg navedenega splošnega gimnazijskega programa obstoječa zakonodaja vzpostavlja še t. i. strokovne gimnazije, in sicer: tehniške, umetniške in ekonomske. Program v teh gimnazijah ohranja strukturo predmetnika, značilnega za vse gimnazijske programe, vendar je obseg nerazporejenih ur manjši kot v splošni gimnaziji. V okviru obveznih predmetov so v strokovnih gimnazijah v predmetnik vključeni strokovni predmeti. V okviru gimnazijskega programa obstaja še klasična gimnazija.

Razlogi za uvedbo poskusa oz. ključni problemi gimnazijskega programa so (povzeto po Izhodiščih prenove gimnazijskega programa¹):

- nejasno opredeljeno **poslanstvo gimnazijskega programa**. Program razpada v posamezne predmete, predmeti v posamezne vsebine, ki jih mora učitelj posredovati, učenec pa osvojiti. Program zato ne deluje kot celota, cilji niso jasno izraženi, zato vse, kar ni neposredno vezano na učni načrt ali katalog znanja, deluje kot privesek in ne integralni del programa (npr. dejavnosti, razvojno-raziskovalno delo učencev, pevski zbori, ...). V okviru ne dovolj jasno opredeljenih ciljev in poslanstva šole je težko uresničevati tudi temeljne vzgojne naloge šole.
- **Organizacija kurikula** temelji na togo predmetno-razredni organizaciji kurikula, kjer ima vsak od predmetov jasno postavljene okvire delovanja in kjer je status predmeta odvisen od tega, kako obsežen je predmet, ali sodi v obvezni ali izbirni del ipd.. V okviru take organizacije pouka noben od predmetov ni spodbujen k vsakdanji refleksiji in osmišljanju dela, še posebej z vidika ciljev programa. Toga

organizacija programa ter preveč podrobno opredeljeni nacionalni dokumenti ne dopuščajo fleksibilnosti tako pri organizaciji pouka v konkretni šoli kot tudi pri izvajanju posamičnega predmeta (prepodrobni zapisi standardov ...). Organizacija učnega procesa je definirana s predmetnikom in drugimi predpisi na nacionalni ravni, ure po posameznih predmetih so razporejene po letnikih; organizacija temelji na klasični urniški organizaciji, ko dijaki vsako uro poslušajo drug predmet; določeno je število ocenjevalnih konferenc.

- Za vse dijake je določen **praktično enak predmetnik** ob tem, da se je število vključenih dijakov v ta program močno povečalo. S povečanjem obsega populacije, ki je vključena v program, se povečujejo tudi razlike med dijaki, ki jih je v okviru unificiranega predmetnika težko premostiti. Obstoječi predmetnik obsega "klasični" nabor predmetov.
- **Pretiran normativizem** se izraža tako na področju dela šole kot celote (natančni predpisi o izvajanju pedagoškega dela, ocenjevanju, pravicah in dolžnostih) kot tudi na področju posameznega predmeta (natančni popisi standardov znanja). Pretiran normativizem hromi možnost organizacije vzgojno-izobraževalnega dela v skladu s specifiko in pogoji, v katerih se šola nahaja.
- Izidi dijakov (znanje ...) so ovrednoteni le, če so tesno povezani s predmetnim znanjem oziroma je znanje izraženo tako, kot zahtevajo (podrobno) določeni standardi znanja in izpitni katalogi. Ovrednotenje izidov (znanja, kompetenc ...) izven predpisanih nacionalnih dokumentov (učni načrti, izpitni katalogi) ni predvideno oziroma stališča do teh vprašanj niso jasno opredeljena (npr. raziskovalno delo ...).
- **Podcenjenost programa** (materialni pogoji) je ravno v gimnaziji velika in se izraža v prevelikem številu dijakov v oddelku, pomanjkanju kabinetov, telovadnic, ponekod izmenski pouk. Gimnazijski program je najcenejši vzgojno-izobraževalni program. Obseg populacije, ki se v gimnazijski program vključuje, še zaostre pogoje dela znotraj programa. Število učencev v posameznem oddelku otežkoča, če že ne onemogoča izvajanje različnih oblik in metod dela.
- Neustrezni pogoji izvajanja programa vplivajo na možnosti za izvajanje **različnih oblik in metod** dela.
- **Kakovost in vrsta znanja (preobsežni učni načrti)** ne ustreza ciljem gimnazijskega programa. Premajhna povezanost znanja; prevladujejo znanja nižjih taksonomskih ravni; premalo avtentičnih učnih situacij in povezovanja teorije s prakso in realnim življenjem in drugimi predmeti, da bi dijaki izgrajevali »veliko sliko sveta«; premalo se razvija samostojno, kritično in ustvarjalno mišljenje; premalo poudarka na razvoju tako miselnih/kognitivnih kot čustveno-motivacijskih in metakognitivnih dejavnosti. V učnih načrtih je določen prevelik obseg snovi, zato se izgublja dejanski smisel predmeta/discipline.
- **Omejen nabor različnih oblik in metod dela**, kar pomeni, da je pouk, didaktično gledano, skromnejši. To podpira tudi poročilo ZRSS (2000), *Spremljava gimnazijskega programa*, ki poudarja, da:
 - se medpredmetne povezave izvajajo redko, so vsebinsko in didaktično šibke in nesistematične;
 - je projektno učno delo oblika dela, ki je zelo zaželeno, vendar se pri trenutni organizaciji pouka izjemno težko izvaja. Za pobude in interese dijakov zmanjkuje časa, prav tako ni sistematičnega pristopa v načrtovanju teh aktivnosti;
 - pri pouku še vedno prevladuje frontalna oblika dela in metoda razlage, razmerje med aktivnostjo dijakov in aktivnostjo učitelja je izrazito v prid aktivnosti učitelja. Prevladuje utrjevanje razlag,

¹ Izhodišča prenove gimnazijskega programa, Komisija za pripravo koncepta nadaljnjega razvoja gimnazijskega programa in umeščenosti splošne izobrazbe v srednješolske programe, gradivo sprejeto na 101. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 19.4.2007.

- nato utrjevanje definicij, sledi rutinsko reševanje uporabnih nalog ter šele na koncu iskanje uporabne vrednosti in samostojno reševanje problemov;
- z uvedbo novega načina financiranja šol so gimnazijski razredi vse številčnejši in pogosto presegajo 32 dijakov v oddelku, kar še dodatno oteži izvajanje pouka, ki ne teži k frontalnemu pristopu;
- pri preverjanju in ocenjevanju še vedno prevladujejo tradicionalni načini pisnega ter ustnega ocenjevanja znanja. Pri pisnih nalogah je največ nalog objektivnega tipa, redko so prisotne avtentične oblike, naloge so velikokrat taksonomsko premalo domišljene.

Med pomembnimi razlogi za spremembe ne gre zanemariti (že vpeljanih) sprememb v osnovni šoli ter sprememb v visokošolskem študiju (prenova programov v skladu z **bolonjskim procesom**), kar vpliva na nujnost spreminjanja tudi gimnazijskega programa.

Strokovni svet za splošno izobraževanje je 19. aprila 2007 sprejel gradivo z naslovom Izhodišča prenove gimnazijskega programa. Izhodišča so temeljni programski dokument, na podlagi katerega je bil konceptualno zasnovan projekt posodabljanja gimnazijskega programa, ki se ob strokovni podpori zavoda RS za šolstvo izvaja v konzorcijih gimnazij in strokovnih gimnazij.

Ob tem je potrebno omeniti, da je v letih 2006–2008 je potekalo posodabljanje učnih načrtov za gimnazije. Izhodišča posodabljanja so opredeljena v kurikularnem dokumentu z naslovom Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanj, Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov iz leta 2007. Smernice vključujejo ugotovitve Izhodišč prenove gimnazijskega programa ter navajajo rešitve ki so bile upoštevane pri posodabljanju učnih načrtov za gimnazije. Glavni poudarki so:

1. Jasna vodilna ideja predmeta.
2. Učno-ciljni in procesno-razvojni model.
3. Odprtost in izbirnost.
4. Kompetenčnost učencev/dijakov.
5. Kakovost in vrsta znanja.
6. Razvojno spremljanje učenčevih dosežkov in razvoj metakognitivnih sposobnosti.
7. Povezovanje predmetov in disciplin.²

Na pobudo ravnateljev gimnazij decembra 2008, se je Ministrstvo za šolstvo in šport odločilo, da ob strokovni podpori Zavoda RS za šolstvo gimnazijam ponudi možnost, da predlagajo izvedbene gimnazijske modele, ki bi omogočili tudi večje spremembe programa kot jih ponuja proces posodabljanja. Hkrati je bilo dogovorjeno, da bi sprejete predloge novih izvedbenih gimnazijskih modelov izvajali poskusno, z vsemi elementi (uvajanje, spremljanje, evalvacija), ki jih status poskusa prinaša. Status poskusa omogoča preizkušanje rešitev, ki presegajo veljavne normativne akte kot. npr. strukturno spreminjanje predmetnika, drugačne rešitve na področju preverjanja in ocenjevanja ipd... Poskus preverjanja nekaterih elementov gimnazijskega programa upošteva tudi **Program devetletne osnovne šole**, ki prinaša fleksibilnost predmetnika, izbirne predmete in delno diferenciacijo pouka.

² Spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanj, Smernice, načela in cilji posodabljanja učnih načrtov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2007, str. 7–9.

1.3 Formalni okvir uvajanja poskusa

Na povabilo Ministrstva za šolstvo in šport (29.4.2009), ki je vključevalo tudi robne pogoje, ki jih morajo šole upoštevati pri pripravi modelov, se je do meseca septembra odzvalo 20 gimnazij. Njihove predloge je pregledala posebna delovna skupina ZRSS v sodelovanju s predstavniki MŠŠ. Predlogi so bili v okviru robnih pogojev, vendar metodološko zelo različni. Zato je ZRSS pripravil enotni metodološki okvir in delovni sestanek s šolami, ki so poslale svoje predloge, na katerem smo razjasnili določene nejasnosti. Šole so konkretizirale svoje predloge in na koncu je prispelo 18 izvedbenih modelov, ki se lotevajo reševanja različnih problematik gimnazijskega programa. Skupen metodološki okvir je sicer omogočil večjo preglednost med prispelimi predlogi in s tem tudi možnost presoje primernosti posameznih predlogov za poskusno izvedbo, vendar pa so še vedno ostali različni koncepti, različno obsežni posegi na sistemski ravni ter različne vsebinske rešitve v izvedbenih modelih.

Poskusno izvajanje nekaterih predlaganih izvedbenih modelov bi povzročilo preglobok poseg v sistem gimnazijskega izobraževanja oz. njegovo premočno spreminjanje, s čemer bi se hkrati odprlo tudi večje število sistemskih sprememb, ki bi jih bilo skozi poskus težko obvladovati. Ti predlogi so bili take narave, da bi pred samim poskusom obvezno terjali racionalno presojo različnih strokovnjakov s področja šolstva. Prav tako je bilo potrebno posebno pozornost nameniti tudi zagotavljanju standardov splošne gimnazije oz. splošne izobrazbe, ki jo daje, saj v predlogih ni bilo nobenega zagotovila po ohranjanju enakovrednosti standardov znanja v obveznem delu predmetnika. Uvajanje širših sistemskih rešitev (npr. 2+2 model, 3+1 ipd.), modularnost (paketi ipd.) in novih vrst/tipov gimnazij, spremembe mature, uvajanje drugačnih zaključkov šolanja, ukinjanje ocenjevanja pri določenih predmetih ter kreditno vrednotenje zagotovo zahtevajo najprej ugotovitev interesa države ter odločitve na ravni šolskega sistema. V pripravi je bila nova Bela knjiga, ki naj bi prinesla teoretične in konceptualne razmisleke ter predloge o sistemskih spremembah v vzgoji in izobraževanju. Prav tako posamezne stroke še vedno niso poenotene glede modularnosti in drugih konceptov izbirnosti in bi bilo potrebno opraviti še dodatne racionalne presoje z njihovega vidika. Poleg tega je vprašljiva tudi transferibilnost posameznih rešitev na nacionalni ravni. Tako ni smiselno, tudi s poskusom ne, posegati v osnovni standard gimnazijskega programa brez predhodnega konsenza širšega kroga strokovnjakov.

Zaradi prej naštetih dilem je Zavod RS za šolstvo predlagal ministru za šolstvo, da se s poskusom ne preverjajo posamezni predlagani modeli šol, ampak trije elementi sprememb, ki so jih šole najpogosteje navajale v svojih predlogih za poskus in so hkrati v Izhodiščih prenove gimnazijskega programa omenjeni v okviru načel, na osnovi katerih bi potekala prenova gimnazijskega programa. V skladu z 9. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela je Zavod RS za šolstvo predlagal uvedbo poskusa (december 2009), s katerim se preverijo naslednji elementi:

1. Izbirnost.
2. Fleksibilnost organizacije.
3. Različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje.

Izbirnost vključuje:

- izbiro nivojev ravni zahtevnosti pri splošnoizobraževalnih predmetih, ki vpliva na doseganje širine in globine znanja. Uvaja se lahko z namenom izenačevanja predznanja dijakov v nižjih letnikih in poglobljanja znanja glede na interese dijakov v višjih letnikih.
- izbiro predmetov – bodisi z vključitvijo novih v obveznem delu predmetnika, bodisi z novimi v izbirnem delu in
- dodatne ure pri posameznih predmetih v izbirnem delu programa.

Pri fleksibilnosti gre za drugačne izvedbeno-organizacijske rešitve (npr. strnjene oblike pouka, ciklična izvedba ...), kjer se uresničuje možnost, da dijaki osvajajo trajnejše in bolj kompleksno znanje, omogoča se vzporedna vsebinska obravnava vsebin pri posameznih predmetih in s tem boljše ter širše razumevanje posameznih znanj in

spoznanj. Tako se zagotavlja vsebinska in časovna usklajenost obravnavane snovi pri različnih predmetih. Možen je tudi model strnjenih večtedenskih ciklusov izvajanja različnih oblik pouka v jedrnem in izbirnem delu. V posameznem ciklusu se bo izvajal tako jedrni kot izbirni del programa. S fleksibilno organizacijo, ki bo omogočala izvajanje različnih oblik dela, se pri dijakih lahko doseže razvijanje znanja in njegove uporabe na različnih ravneh in področjih. Možna je tudi strnjenost predmetov v obsegu 70 ur (ali manj) letno. S tem je povezano:

- ciklično izvajanje pouka posameznega predmeta (na primer: 70-urni predmet se izvede v enem semestru);
- združevanje števila ur posameznega predmeta med letniki (na primer: triletni predmet po predmetniku se lahko izvaja v dveh letih, obvezni štiriletni predmet pa v treh kot je primer zgodovine na eni od šol).

Poleg omenjenih se lahko pojavijo tudi druge inačice fleksibilnosti predmetnika.

Pri različnih oblikah in načinih usvajanja znanja³ ter njihovo vrednotenje se preverjajo, priznavajo in vrednotijo dejavnosti ter aktivnosti, ki so del medpredmetnega ali interdisciplinarnega znanja, bodisi v okviru vsebin OIV ali kot različne bogatitve gimnazijskega programa: projektna/raziskovalna naloga, referat, interdisciplinarni predmeti ipd.

Na osnovi odločitve ministra za šolstvo o uvedbi poskusa, je Zavod RS za šolstvo pripravil načrt za poskusno izvajanje in ga v skladu z 11. členom Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela posredoval v mnenje pristojnemu strokovnemu svetu. Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji seji 12.2.2010 dal pozitivno mnenje (št. sklepa: 01300-15/2010/15) in minister za šolstvo je 22.6.2010 izdal sklep o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« (št. 6035-5/2010, dne 22.6.2010). Med drugim so bili v sklepu opredeljeni tudi robni pogoji za izvedbo poskusa (9. točka sklepa):

1. obseg tedenske učne obveznosti dijaka ne sme presegati 33 ur/ zato morajo šole v svojem izvedbenem predmetniku načrtovati tedensko število ur po letnikih.
2. Maturitetni standard ostaja enak kot sedanj, maturitetni standard novih maturitetnih predmetov znaša najmanj 280 ur.
3. Obseg predmetov temeljnega dela programa mora biti enak sedanjemu.
4. Šole morajo oblikovati oddelke v skladu z veljavnimi normativi in standardi.
5. Ocenjevanje: Šola je avtonomna pri vrstah in načinih ocenjevanja, vendar mora pri izvedbenih rešitvah upoštevati koncept, na katerem temelji preverjanje in ocenjevanje znanja v douniverzitetnem izobraževanju (brez izpitnih oblik ocenjevanja).
6. Dodatne ure za nivojskost se priznajo v višini, ki jo predvideva izvedbeni model vendar ne več kot 10% obsega ur letnika, v katerem se nivojski pouk izvaja oz. v višini 15%, če šola izvaja poskus samo v enem oddelku. Šole, ki v svojem projektu presegajo navedene omejitve, bodo morale obseg ur oz. nabor predmetov na dveh ravneh prilagoditi navedenim omejitvam in pripraviti predlog izvedbenega predmetnika.
7. Pogoji za izvajanje izbirnih predmetov je predhodna obravnava in sprejem na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje.

S šolskim letom 2010/2011 se je poskus začel izvajati na 19 šolah.

³ Znanje v najširšem pomenu besede.

1.4 Opredelitev ciljev poskusa in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Temeljni cilj poskusa je posodobiti gimnazijski program z uvedbo novih programskih elementov. S tem želimo pri dijakih razvijati odgovornost za učenje, delovne navade, pozitiven odnos do samostojnega dela ter dosegati višjo kakovost in različne vrste znanja. Na ravni šole pa želimo spodbuditi nove pristope v organizaciji pouka in več sodelovanja med učitelji. Tako bomo pridobili argumente, s pomočjo katerih bo mogoče ovrednotiti fleksibilnejši način dela in posodobiti sistem gimnazijskega izobraževanja.

Cilji in kazalniki elementov poskusa

Cilji in kazalniki za doseganje ciljev poskusa so opredeljeni v metodologiji poskusa s primerjavo podatkov kontrolne skupine šol (primerjani bodo le rezultati na maturi).

Cilji in kazalniki poskusa so naslednji:

Št.	Cilji	Kazalniki
1.	Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.	• prisotnost pri pouku • motivacija za šolsko delo • učni uspeh pri teh predmetih • dosežki na maturi pri teh predmetih • zadovoljstvo dijakov z možnostjo uresničevanja svojih interesov
2.	Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.	• učni uspeh • dosežki na maturi • zadovoljstvo dijakov in učiteljev
3.	Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.	• zadovoljstvo dijakov in učiteljev • sodelovanje staršev
4.	Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje.	• kakovost raziskovalnih nalog in drugih izdelkov • motiviranost za učenje • učni uspeh • zadovoljstvo učiteljev

1.5 Zagotovilo skladnosti poskusa s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa

Poskus poteka skladno s potrjenim načrtom za uvedbo poskusa in predlogi Strokovnega sveta za splošno izobraževanje.

Na začetku šolskega leta 2011/12 je ena šola odstopila od nadaljevanja poskusa.

2. METODE RAZISKOVANJA

2.1. Podatki o vzgojno-izobraževalnih institucijah vključenih v poskus

V poskus se je 1. 9. 2010 vključilo 19 gimnazij (splošne in strokovne). 15 jih je začelo z izvedbo v prvem letniku, skupaj s 25-timi oddelki (10 šol po dva oddelka prvega letnika in 5 šol po en oddelok prvega letnika, vključenih 718 dijakov in dijakinj):

1. Šolski center Srečka Kosovela Sežana
2. Gimnazija Kranj
3. Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica
4. Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija
5. II. Gimnazija Maribor
6. Gimnazija Vič
7. Gimnazija Nova Gorica
8. Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija Ravne
9. Elektrotehniško - računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana
10. Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer
11. Gimnazija Moste
12. Ekonomska šola Murska Sobota
13. Gimnazija Šiška
14. Gimnazija Ledina
15. Gimnazija Ptuj
16. Gimnazija Kočevje
17. Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana
18. Gimnazija Bežigrad
19. Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje

Štiri gimnazije (Gimnazija Ledina, Gimnazija Ptuj, Gimnazija Kočevje in Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana) so v prvem letu oblikovale šolske projektne time ter pripravile podlage za izvedbo programskih elementov v šolskem letu 2011/12.

2.2. Uporabljene metode raziskovanja, podatki o vzorcu, opis zbiranja podatkov in uporabljenega instrumentarija ter načina analize pridobljenih podatkov

V spremljavo bo vključena le prva vpisna generacija, ki jo bomo spremljali vsa štiri leta. Pri izvedbi spremljave smo uporabili naslednje metode dela: polstrukturiran intervju za ravnatelje in učitelje, vprašalnike za dijake in učitelje ter samoevalvacijo. V prvem letu izvajanja poskusa smo na začetku poskusa (december šolskega leta 2010/11) opravili analizo stanja na področju ugotavljanja učinkovitosti organizacije življenja in dela šole (tretji cilj). Z namenom ugotavljanja sprememb, bomo ta cilj preverili ob koncu poskusa po treh letih. Za preverjanje ob začetku in ob koncu poskusa bomo uporabili isti instrumentarij, kar nam bo omogočilo primerjavo podatkov iz obeh terminov. Za namene ugotavljanja ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje (1. cilj), kakšen je učinek različnih

izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje (2. cilj) in kakšen je vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje (4. cilj), bo zbiranje podatkov zaradi vsebinskih razlogov (npr. različna dinamika izvajanja posameznih programskih elementov po šolah), izvedeno v drugem, tretjem in četrtem letu izvajanja poskusa.

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

S preverjanjem tega cilja bomo začeli v naslednjem šolskem letu.

Drugi cilj: Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.

S preverjanjem tega cilja bomo začeli v naslednjem šolskem letu.

Tretji cilj: Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.

Kot smo omenili, smo v prvem letu poskusa začeli s spremljanjem učinkovitosti organizacije življenja in dela šole. Ugotavljanje učinkovitosti organizacije življenja in dela šole se oz. se bo preverjalo posredno, z ugotavljanjem:

- zadovoljstva in splošne motivacije za učenje pri dijakih,
- šolske klime,
- organizacijskih vidikov fleksibilnosti in nivojev pouka,
- vključevanja in sodelovanja šole s starši.

V prvi fazi je bila na omenjenih področjih izvedena analiza začetnega stanja. Naslednja faza bo sledila ob koncu poskusa, tako da bo zaradi uporabe istega instrumentarija omogočena primerjava. Poleg tega so šolski timi na vseh šolah v poskusu izvedli samoevalvacijo.

Podatki o vzorcu

Ocena stanja na področju organizacije življenja in dela šola je bila v skladu z izvajanjem programskih elementov⁴ izvedena na različnih skupinah šol:

- zadovoljstvo in splošna motivacija za učenje pri vseh dijakih prvega letnika vključenih v poskus na 12 šol,
- šolska klima pri vseh učiteljih, ki poučujejo v poskusnih oddelkih na 14 šolah,
- izvedbeni vidiki fleksibilnosti na 5 šolah,
- izvedbeni vidiki nivojskosti na 12 šolah,
- sodelovanje šole s starši na 15 šolah,
- samoevalvacija na 15 šolah.

Postopek zbiranja podatkov in uporabljen instrumentarij

Za namen ugotavljanja zadovoljstva in splošne motivacije pri dijakih sta bila pripravljena dva vprašalnika: vprašalnik za oceno zadovoljstva z odločitvijo za poskus in vprašalnik za oceno splošne motivacije. Vprašalnik za oceno zadovoljstva z odločitvijo za poskus je vključeval še razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, poukom, sošolci in urnikom. Vprašalnik za oceno splošne motivacije je vključeval naslednja področja⁵:

⁴ Različno število šol je izvajalo posamezne programske elemente; 4 šole so začele z izvajanjem posameznih programski elementov v šol. letu 2011/12.

⁵ Uporabljene so izbrane podlestvice Vprašalnika o učnih navadah za mladostnike, Center za psihodiagnostična sredstva, Ljubljana, 1999.

- Raven aspiracije
- Učna motivacija
- Učno vedenje
- Stališče(odnos) do šole, ki jo obiskujejo

Lestvici za raven aspiracije in učno motivacijo pokrivata področje motivacije; lestvici za učno vedenje in stališča do šole pa socialni vidik. Vprašalnike smo poslali vodjem šolskih timov, ki so jih v času pouka s pomočjo šolske svetovalne službe aplicirali v vseh oddelkih, vključenih v poskus. Dijaki so dobili šifro, tako da bo ob ponovni uporabi vprašalnikov omogočeno primerjanje odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Za ugotavljanje šolske klime smo uporabili lestvico⁶, ki vključuje 37 postavk s šestimi podlestvicami in je namenjena ugotavljanju šolske organizacijske klime. Meri tri vidike ravnateljevega vedenja: opogumljajoče vedenje, direktivno vedenje in restriktivno vedenje ter tri vidike učiteljevega vedenja: kolegialno vedenje, angažirano vedenje in nesodelovalno vedenje. Vprašalnike smo poslali vodjem šolskih timov, ki so jih razdelili učiteljem, vključeni v poskus. Tudi učitelji so dobili šifro, tako da bo ob ponovni uporabi vprašalnikov omogočeno primerjanje odgovorov v različnih časovnih obdobjih.

Za ugotavljanje poteka priprav na poskus na ravni šole smo izpeljali polstrukturiran intervju z ravnatelji, ki so ga novembra 2010 izpeljali skrbniki šol - predstojniki organizacijskih enot ZRSS. V intervjuju smo spraševali, kako so ravnatelji vključevali učitelje v poskus (priprava predloga za poskus, izbor učiteljev, izbor članov projektne tima), kako so prilagodili organizacijsko strukturo in oblike dela na šoli izvedbi poskusa ter kako so sodelovali s starši pri uvajanju poskusa. Ob koncu šolskega leta 2010/11 (april – maj) smo ponovno izpeljali intervju z ravnatelji na temo fleksibilnosti organizacije dela.

Vključevanje učiteljev v poskus smo ugotavljali v začetku šolskega leta 2010/11 tudi pri učiteljih s pomočjo dveh vprašanj – kako so bili izbrani in ali so sodelovali pri pripravi poskusa. Poleg tega smo pri učiteljih stališča o organizaciji izvajanja pouka preverjali še s posebno lestvico, ki je vključevala 4 trditve o organizaciji pouka (uporabljena je tristopenjska lestvica od 1 do 3 pri čemer pomeni 1 – se ne strinjam, 2 – nimam mnenja in 3 – se strinjam).

Za ugotavljanje izvajanja nivojev pri posameznih predmetih smo v šolskem letu 2011/12 (september – oktober) za nazaj izpeljali polstrukturiran intervju z učitelji teh predmetov. Intervju je vključeval naslednja področja:

- Oblika nivojskega pouka
- Cilji, ki so šolo vodili k odločitvi za nivo
- Proces priprave in izpeljave pouka

Poleg tega smo pri učiteljih stališča o nivojskosti preverjali še s posebno lestvico, ki je vključevala 5 trditev o možnosti izvajanja nivojskosti v posameznih letnikih. Prav tako smo ugotavljali tudi njihovo pripravljenost za izvajanje drugačnih oblik preverjanja in ocenjevanja in o alternativnih oblikah preverjanja in ocenjevanja znanja.

Enega od kazalcev učinkovitosti organizacije predstavlja tudi vključevanje in sodelovanje šole s starši. Podatke o tem smo preverjali z vprašalnikom, ki ga sestavljajo naslednja štiri podpodročja:

- Informiranost
- Komunikacija in sodelovanje s šolo
- Kakovost poučevanja in učenja
- Zadovoljstvo

⁶ Lestvica je prilagojena na osnovi revidirane lestvice za opisovanje klime – OCDQ–RM (Organizational Climate Descriptive Questionnaire – Revised) objavljene v Hoy, W., Sabo, D. (1998). *Quality middle schools – Open and healthy*. Thousand Oaks: Corwin Press.

Vsako od podpodročij je opredeljeno z dvema oziroma s tremi trditvami, vsaki od trditev pa je dodana dvostopenjska oziroma pet stopenjska ocenjevalna lestvica. Starši na koncu vprašalnika lahko zapišejo tudi svoja mnenja in komentarje.

Vprašalnike bo predvidoma izpolnilo 600 staršev (iz štirinajstih šol), katerih otroci obiskujejo druge letnike šol, na katerih poteka poskus. Razdelitev vprašalnikov staršem bodo vodje projektov izvedli na roditeljskih sestankih. Podatki bodo vneseni in obdelani, interpretacija pa bo objavljena v naslednjem poročilu.

Šole oz. šolski projektni timi so izvajali tudi samoevalvacijo ob koncu šolskega leta 2010/11. Namen samoevalvacije je, da s temeljitim in sistematičnim notranjim spremljanjem uvedenih programskih elementov ugotovijo in dokumentirajo dobre in slabe strani uvedenih novosti ter na tej podlagi predlagajo spremembe in dopolnitve. Samoevalvacija je zastavljena tako, da vseskozi zasleduje uresničevanje na začetku postavljenih ciljev poskusa za vsak programski element in vključuje naslednja področja:

- Cilji poskusa šole (za čas trajanja poskusa)
- Etapni cilji v šolskem letu 2010/2011
- Metode dela
- Ugotovitve in interpretacija
- Sklepna ocena ugotovitev
- Predlogi za izboljšanje stanja

Uporabljeni postopki analize pridobljenih podatkov

Uporabili smo izračun frekvenc in prikaz le-teh na agregirani ravni ter prikaz kvalitativne analize odgovorov v intervjujih na agregirani ravni.

Četrty cilj: Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje

S preverjanjem tega cilja bomo začeli v naslednjem šolskem letu.

3. REZULTATI IN INTERPRETACIJA

3.1. Rezultati, prikazani po posameznih ciljnih spremljave

Prvi cilj: Ugotoviti, ali in kako možnost izbire (nivoji zahtevnosti, izbirni predmeti in novi izbirni predmeti) vpliva na razvoj večje odgovornosti dijakov za lastno znanje.

Rezultate tega cilja bodo predstavljeni in interpretirani v naslednjem vmesnem poročilu.

Drugi cilj: Ugotoviti učinek različnih izvedb predmetnika in fleksibilne organizacije pouka na znanje.

Rezultate tega cilja bodo predstavljeni in interpretirani v naslednjem vmesnem poročilu.

Tretji cilj: Ugotoviti učinkovitost organizacije življenja in dela šole.

Rezultati so prikazani za tretji cilji. Hkrati je dodana kratka interpretacija ugotovitev.

Zadovoljstvo in splošna motivacija za učenje pri dijakih (analiza stanja)

V okviru ugotavljanja zadovoljstva dijakov z odločitvijo za poskus smo preverjali razloge za vključitev v poskus, zadovoljstvo z učitelji, s poukom, s sošolci ter urnikom. Na vprašalnik o razlogih za vključitev v poskus je odgovorilo 500 dijakov. Tako je 33,8 % dijakov kot razlog za vključitev v poskus navedlo zanimivo ponudbo šole. 16,8 % dijakov se je za vpis odločilo zaradi možnosti vključevanja v nivoje zahtevnosti in zaradi njihovega poklicnega oziroma študijskega interesa. 10,6% dijakov se je vpisalo zaradi drugačnih načinov ocenjevanja. Zanimivo je, da se je malo več dijakov (11,6%) vpisalo v poskus, ker niso vedeli kam. Le 3,8 % dijakov se je vpisalo zaradi možnosti izbirnosti v višjih letnikih in 2,0 % zaradi nasveta in želje staršev. 6 % dijakov je kot razlog za vpis navedlo možnost drugo (Tabela 1).

Tabela 1: Zakaj si se odločil za vpis v oddelek, ki je v poskusu?

	f	f%
Zanimiva ponudba šole	169	33,8
Možnost vključevanja v nivoje zahtevnosti	84	16,8
Moj poklicni in študijski interes	77	15,4
Nič posebnega; vpisal sem se, ker nisem vedel kam	58	11,6
Drugačni načini ocenjevanja	53	10,6
Možnost izbirnosti v višjih letnikih	19	3,8
Nasvet in želja staršev	10	2,0
Drugo	30	6,0
Skupaj	500	100,0

V zvezi zadovoljstvom dijakov z učitelji, sošolci in urnikom, ki smo jo merili s tristopenjsko lestvico, smo ugotovili, da je v povprečju 65 % dijakov zadovoljnih z učitelji v oddelku, poukom in urnikom, okoli 30 % pa je z omenjenim zelo zadovoljnih. Z učitelji v oddelku, poukom in sošolci je nezadovoljnih le okoli 2 % dijakov, medtem ko je nezadovoljnih dijakov glede urnika več (8,6 %). S svojimi sošolci je zelo zadovoljnih 78,8 % dijakov (Tabela 2).

Tabela 2: Kako zadovoljen si s svojo odločitvijo ?

Trditev	Nezadovoljen		Zadovoljen		Zelo zadovoljen	
	f	f%	f	f%	f	f%
Z učitelji v oddelku	6	1,1	354	66,2	175	32,7
S poukom	13	2,4	345	64,2	179	33,3
S sošolci	14	2,6	100	18,6	424	78,8
Z urnikom	46	8,6	333	62,1	157	29,3

Izmed predmetov, kjer se dijaki najbolj počutijo, so se na prva tri mesta uvrstili športna vzgoja, zgodovina ter matematika in slovenščina (enak odstotek izbire) - Tabela 3.

Tabela 3: Predmeti, pri katerih se dijaki najbolje počutijo

Predmet	Prvo mesto		Drugo mesto		Tretje mesto	
	f	f%	f	f%	f	f%
Angleščina	49	9,1	37	6,9	43	8,1
Biologija	25	4,6	22	6,9	47	8,8
Ekonomija	3	0,6	2	0,4	4	0,7
Fizika	25	4,6	35	6,5	32	6,0
Francoščina	/	/	3	0,6	3	0,6
Geografija	43	8,0	49	9,1	39	7,3
Glasba	11	2,0	21	3,9	26	4,9
Informatika	15	2,8	29	5,4	25	4,7
Italijanščina	6	1,1	11	2,0	4	0,7
Kemija	32	5,9	44	8,2	42	7,9
Likovna umetnost	36	6,7	32	5,9	33	6,2
Matematika	53	9,8	46	8,5	24	4,5
Nemščina	23	4,3	42	7,8	33	6,2
Projektno učno delo	/	/	/	/	2	0,4
Psihologija	2	0,4	1	0,2	1	0,2
Razredna ura	/	/	/	/	1	0,2
Slovenija v svetu	/	/	2	0,4	1	0,2
Slovenščina	53	9,8	46	8,5	38	7,1
Španščina	4	0,7	4	0,7	7	1,3
Športna vzgoja	97	18,0	57	10,6	69	12,9
Umetnost	4	0,7	9	1,7	8	1,5
Umetnostna zgodovina	3	0,6	3	0,6	4	0,7
Zgodovina	55	10,2	44	8,2	48	9,0
Skupaj	539	100,0	539	100,0	534	100,0

Lestvica za področje ravni aspiracije (nizka – visoka) dijakov ugotavlja, kakšne zahteve si postavlja dijak glede prihodnjih šolskih in poklicnih uspehov (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Rezultati so pokazali, da so najvišjo stopnjo strinjanja ($M = 2,32$) dijaki pripisali trditvi, da bi bili lahko odlični, če bi se za to zavzeli. Malo manj ($M = 2,20$) so prepričani, da so boljši od večine svojih sošolcev. Z enako stopnjo strinjanja ($M = 2,18$) pravijo, da so si zastavili cilj, da bodo v življenju dosegli več, kot njihovi starši in da nameravajo biti med najboljšimi v svojem poklicu. Najnižjo stopnjo strinjanja so dijaki pripisali trditvam, da bodo

skušali doseči najvišji naslov – doktor znanosti ($M = 1,88$) in da bodo pri nadaljnjem šolanju uspešnejši kot večina njihovih sošolcev ($M = 1,85$). Ugotavljamo, da prevladuje visoka ravne aspiracije.

Področje učne motivacije (zunanja – notranja) se izraža kot relativna neodvisnost od kratkoročne zunanje spodbude (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Dijaki v največji meri pravijo, da med šolanjem niso pogosto potrebovali inštrukcije ($M = 2,48$), da se zaradi nadzora staršev niso bolj učili ($M = 2,47$) in da se zaradi opozorila učitelja ali staršev pri učenju ne potrudijo bolj ($M = 2,47$). V najmanjši meri so se dijaki strinjali s trditvami, da se začnejo hitro dolgočasiti ob sedenju pri šolskih knjigah ($M = 1,89$), da želijo biti v šoli uspešni, da bodo lahko kaj dosegli v življenju ($M = 1,82$) in da bi bile dobre ocene ter priznanje staršev in učiteljev pomembnejši od denarnih nagrad ($M = 1,77$). Ugotavljamo, da prevladujejo notranji motivacijski dejavniki.

Področje učno vedenje (odvisno od interesov – neodvisno od interesov) se izraža kot relativna neodvisnost splošne učne motivacije od posebnih interesov dijaka (uporabljenih je 7 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Dijaki so najvišjo stopnjo strinjanja izrazili pri trditvah, da vsem predmetom posvečajo enako pozornost, kljub temu, da so jim nekateri bolj všeč, kot drugi ($M = 2,79$), da niso samo pri enem ali dveh predmetih najboljši, drugače pa so slabši ($M = 2,76$) in da se jim ni potrebno pri učenju nekaterih predmetov prisiliti, da ostanejo zbrani ($M = 2,60$). Najmanj so se dijaki strinjali, da skrbno pregledajo tudi predmete, ki jih sicer ne zanimajo ($M = 1,56$) in da bi imeli pri skoraj vseh predmetih podobne ocene ($M = 1,48$). Ugotavljamo, da prevladuje vedenje, pri katerem učne navade niso odvisne od zanimanja za predmet, in da se za vse predmete trudijo približno enako.

Področje odnosa do šole, katero obiskujejo (negativno – pozitivno), se izraža kot sprejemanje normativnih pogojev inštitucije »šole« (uporabljenih je 8 trditev, ki so se ocenjevale na tristopenjski lestvici z ocenami od 1 do 3, pri čemer pomeni 1 – sploh se ne strinjam, 2 – deloma se strinjam in 3 – se v celoti strinjam). Najvišjo stopnjo strinjanja ($M = 2,56$) so dijaki pripisali trditvam, da so prepričani, da se njihove šolske ocene ujemajo z njihovimi sposobnostmi, da se jim šola ne zdi dolgočasna in da v šolo v glavnem ne hodijo zato, ker morajo. Malenkost manj ($M = 2,51$) so se strinjali, da v šolo ne hodijo samo zato, ker drugače ne gre. Najmanj so se strinjali s trditvijo, da bi bilo obdobje šolanja lepše kot vse, kar pride kasneje v življenju ($M = 1,58$). Ugotavljamo, pri dijaki prevladuje pozitiven odnos do šole.

Šolska klima

Šolsko klimo smo ugotavljali na 6 področjih s štiristopenjskimi lestvicami (1 – nikoli; 2 – redko; 3 – pogosto, 4 – vedno), ki so usmerjene na vedenje učiteljev (kolegialno vedenje, angažirano vedenje in nesodelovalno vedenje) in na vedenje ravnatelja (opogumljajoče vedenje, direktivno vedenje in restriktivno vedenje). Teh šest specifičnih področji vedenja določa dve glavni dimenziji odprtosti šolske klime: a) odprtost klime, ki zajema odprtost odnosov ravnatelj – učitelji (odprtost ravnateljevega vedenja) in b) odprtost odnosov učitelj – učitelj in učitelj – učenci (odprtost učiteljevega vedenja). Za odprtost ravnateljevega vedenja je značilno: pripravljenost ravnatelja na pomoč pri učiteljevih idejah (visoka prisotnost opogumljajočega vedenja), spodbujanje in dajanje prostih rok učiteljem za eksperimentiranje in neodvisno strokovno delo (nizka direktivnost) in strukturiranje rutinskih vidikov dela tako, da ne interferirajo s poučevanjem (nizka restriktivnost). Za odprtost učiteljevega vedenja sta značilni tolerantnost in osredotočenost na svoje delo, profesionalnost, sprejemanje in vzajemno spoštovanje ter nudenje pomoči učencem pri doseganju uspeha.

Čeprav so glede šolske klime pomembne ocene za posamezno šolo, bomo v nadaljevanju predstavili skupne ugotovitve za vse šole, ki so izvedle vprašalnik o šolski klimi. Tako v splošnem ugotavljamo, da učitelji ocenjujejo ravnatelje kot opogumljajoče (trudijo za dobrobit zaposlenih na šoli, ravnaajo z njimi kot s sebi enakimi, spodbujajo njihovo avtonomijo in se jim trudijo pomagati, pogosto jih tudi poslušajo in sprejemajo njihove predloge in uporablja konstruktivne). Učitelji ravnatelje ocenjujejo kot bolj ne-direktivne (ravnatelji redkeje nadzorujejo učiteljevo točnost, redko popravljajo njihove napake, redko jih nadzorujejo podrobno in redko vladajo s trdo roko). Prav tako ocenjujejo ravnatelje, da niso restriktivni (redkeje jih ravnatelji preobremenjujejo z delom ali z nalogami, ki niso neposredno povezane s poučevanjem, ter redkeje jih rutinske

dolžnosti na šoli ovirajo pri poučevanju). Ugotavljamo, da je na šolah prisotno odprto ravnateljevo vedenje v odnosih do učiteljev. Glede odprtosti odnosov med učitelji ter učitelji in dijaki ugotavljamo, da so med seboj kolegialni (vzdušje med učitelji na šoli je sodelovalno, med odmori se prijetno družijo ipd.) in sodelovalni (so razumevajoči do napak svojih kolegov, med seboj se le redko opravljajo, radi podpirajo drug drugega ipd.). Prav tako so učitelji angažirani pri svojih dijakih (dijakom nudijo dodatno pomoč, če jo le ti potrebujejo, pogostejše sprejemajo dodatne dolžnosti, če je to v korist dijakom, pomagajo dijakom v svojem prostem času, pa tudi ostajajo v šoli po pouku, z namenom pomagati dijakom s težavami). Ugotavljamo, da je na šolah prisotna velika mera odprtosti odnosov med učitelji in med učitelji ter dijaki. Na osnovi obeh dimenzij – odprtost ravnateljevega in učiteljevega vedenja lahko ugotovimo, da gre za odprto šolsko klimo na šolah v poskusu, kar je zelo pomembno, saj med drugim to pomeni, da bo poskus izpeljan korektno z vidika organizacije pouka, vodenja šole in motiviranja dijakov.

Potek priprav na poskus in izvajanje poskusa

Potek priprav na poskus smo spremljali s pomočjo intervjuja za ravnatelje. Tako so na vprašanje o oceni situacije na šoli v zvezi z začetkom poskusa ravnatelji devetih šol navedli, da projekt poteka brez težav.

Na štirih šolah so izpostavili nekatere dileme, in sicer:

1. v zvezi z oblikami in metodami dela, standardi znanja in ocenjevanjem v »izravnalni« skupini,
2. v zvezi z razdelitvijo dijakov v nivoje in ocenjevanjem,
3. v zvezi z izvajanjem ravni zahtevnosti, samo organizacijo pouka in razporeditvijo delovne obveznosti posameznega učitelja,
4. nezadovoljstvo s podporo s strani nosilcev projekta (ZRSŠ in MŠŠ).

Štiri šole niso odgovorile na to vprašanje, ker bodo začele z izvajanjem poskusa v naslednjem šolskem letu.

Na vprašanje »Ali poskus predstavlja novost v vaši šoli ali gre za nadgradnjo/obogatitev že izvajanih aktivnosti?« so na osmih šolah odgovorili, da poskus predstavlja tako nadgradnjo obstoječih aktivnosti šole kot tudi novost. Kaj je novost je odvisno od posamezne šole. Tako predstavlja novost predvsem nivojskost in alternativne oblike usvajanja in ocenjevanja znanja, za posamezne šole pa tutorstvo, dodatna uro pri FI, KE in BIO. Na eni šoli poskus v celoti predstavlja novost, na sedmih šolah pa so ravnatelji navedli, da poskus predstavlja nadgradnjo že izvajanih aktivnosti na šoli. Večina šol v poskusu je vključenih tudi v druge projekte Zavoda RS za šolstvo, v katerih se ukvarja s posodobitvami gimnazije ter kurikularnega procesa.

Na vprašanje o predstavitvi ministrovega povabila k poskusu učiteljskemu zboru, so ravnatelji navedli, da so učitelje na raznolike načine seznanili s povabilom k poskusu. Na 4 šolah so s povabilom k poskusu seznanili ŠRT, skupaj so oblikovali osnovni koncept in ga predstavili učiteljskemu zboru. Na eni šoli je ravnatelj s poskusom najprej seznanil kolegij, nato so o tem razpravljali v PA matematikov, jezikoslovcev, naravoslovcev, kasneje pa še v celotnem kolektivu. Na eni šoli je ravnatelj sam pripravil osnutek in o njem razpravljal z različnimi skupinami-ŠRT, PT, PA, UZ. Na eni šoli je ravnateljica skupaj s še eno učiteljico pripravila predlog, ki je bil celotnemu kolektivu predstavljen na konferenci. Na treh šolah so ravnatelji najprej k sodelovanju povabili skupino učiteljev (bodoče člane PT, skupino 7-8 učiteljev, skupino 15 učiteljev), s katerimi so oblikovali izhodišča poskusa, nato pa so predlog predstavili učiteljskemu zboru. Pet šol je poskus sprva predstavilo celotnemu kolektivu, bodisi na konferenci, bodisi preko e-pošte. Na dveh šolah ni razvidno iz odgovorov, na kakšen način so ravnatelji predstavili poskus celotnemu kolektivu, vendar so navedli, da so seznanili najprej celoten kolektiv.

Na vprašanje o intenzivnosti in načinih vključevanja učiteljev pri oblikovanju in dopolnjevanju predloga glede vsebine in poteka poskusa so na štirih šolah navedli, da je pri oblikovanju predloga poskusa intenzivno deloval predvsem projektni tim. Na treh šolah so intenzivno sodelovali predvsem strokovni aktivni. Na dveh šolah so sprva vključili vse učitelje, kasneje pa so intenzivno sodelovali predvsem v aktivnih. Na eni šoli so poudarili vključenost vseh učiteljev. Na dveh šolah je intenzivno sodelovala oblikovana delovna skupina učiteljev (10 oz. 15 učiteljev) na drugih dveh so intenzivno sodelovali predvsem učitelji, ki izvajajo poskus, na eni šoli pa je aktivno vključen samo ŠRT.

Glede načina izbora učiteljev za poskus so šole oz. ravnatelji različno ukrepali. Na večini šol so ravnatelji sami izbrali oz. določili učitelje, pred tem so se z njimi posvetovali. Samo na dveh šolah so se izbire lotili nekoliko drugače: tako je na eni šoli ravnatelj pritegnil k sodelovanju še vodjo projekta in sta skupaj izbrala učitelje na podlagi pogovorov vodje projekta z učitelji, pri čemer so bile upoštevane njihove preference in obremenitve. Na drugi šoli pa je ravnatelj določil tiste učitelje, ki so bili tudi člani delovne skupine za pripravo projekta.

V zvezi z izborom članov ožjega projektne tima so na štirih šolah v projektne tim vključili tiste učitelje, ki poučujejo v izbranih oddelkih; od teh šol je na eni članica tima tudi vodja ŠRT, na eni je vodja PT tudi članica ŠRT, na eni pa so izmed izvajalcev izbrali zagnane, uspešne učitelje.

Na šestih šolah so ravnatelji izbrali tiste učitelje, ki so ustrezno motivirani in imajo primerne kompetence za sodelovanje v timu. Od teh šol so na eni vključili tudi člana ŠRT, na eni tudi svetovalno službo in učiteljico, ki organizacijsko vodi PT.

Na eni šoli je ravnatelj pri izbiri upošteval dejstvo, kdo ima poudarjeno dejavnost in načelo enakomerne obremenitve.

Na dveh šolah so k sodelovanju povabili učitelje naravoslovnih predmetov, na eni pa je ravnateljica tim oblikovala po lastni presoji.

Na dveh šolah v času intervjuja ožjega projektne tima še niso oblikovali, so pa na eni od teh šol poudarili, da bo ravnatelj izbral tiste, ki so sposobni delati.

V zvezi s sodelovanjem šole s starši, so ravnatelji navajali predvsem naslednje:

- Večina šol (10 od 13) je starše seznaniła s poskusom na prvem roditeljskem sestanku. Ostale so to storile ob vpisu, zadnji dan počitnic na roditeljskem sestanku staršev in dijakov ter na Svetu staršev.
- Večina ravnateljev (11) je sodelovala na roditeljskem sestanku oz. osebno predstavila poskus.
- Na nobeni šoli ni predstavnik staršev vključen v tim, ki pripravlja, izvaja in spremlja poskus.

Kako so bili v poskus vključeni učitelji smo na začetku poskusa (šolsko leto 2010/11) ugotavljali tudi pri učiteljih s pomočjo dveh vprašanj. Nanje je odgovorilo 159 učiteljev. Na vprašanje, kako so bili izbrani, je 37,7 % učiteljev odgovorilo, da je bilo izbranih tako, da se je ravnatelj posvetoval z njimi preden je bila odločitev sprejeta, 34,6 % je odgovorilo, da jih je ravnatelj določil sam, brez njihove vednosti. Prostovoljno se je za poučevanje v poskusu javilo 15,7 % učiteljev. 11,9 % učiteljev pa ni imelo druge izbire, saj so edini, ki na šoli poučujejo določen predmet. Na drugo vprašanje, ali so sodelovali pri predlogih za pripravo poskusa, je 36,0 % učiteljev odgovorilo, da so bili o tem le informirani na konferencah oziroma sestankih. 24,4 % učiteljev je bilo pri pripravi aktivnih ves čas, 20,9 % učiteljev pa le občasno. 18,6 % učiteljev pri pripravi ni sodelovalo, saj zanj niso vedeli, da poteka.

Pri učiteljih smo na začetku poskusa preverjali tudi njihova stališča o organizaciji izvajanja pouka. Tu je odgovorilo 178 učiteljev. Najmanj so se učitelji strinjali s trditvami, ki so se nanašale na možnost izvajanja njihovega predmeta na različne načine, in sicer z možnostjo cikličnega izvajanja pouka ($M = 1,52$), izvedbo vseh ur v enem polletju ($M = 1,23$) in izvedbo vseh ur v enem tromesečju ($M = 1,13$). Najbolj pa so se strinjali možnosti izvajanja njihovega predmeta v strnjeni obliki – blok ure skozi celo šolsko leto ($M = 2,13$).

Pripravljenost učiteljev na izvajanje drugačnih oblik vrednotenja znanja smo prav tako ugotavljali na začetku pouka (2010/11). Učitelje smo vprašali ali so poleg klasičnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja pripravljeni pri svojem predmetu izvajati tudi drugačne oblike preverjanja in ocenjevanja znanja. Na to vprašanje je odgovorilo 178 učiteljev. Na vprašanje je 16,9 % učiteljev odgovorilo nikalno in 83,1 % učiteljev pritrdilno. Učitelje, ki so odgovorili pritrdilno (145), smo nato spraševali še po načinih oziroma oblikah, katerih bi se posluževali pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Izmed tistih učiteljev, ki so se pripravljeni posluževati alternativnih oblik preverjanja in ocenjevanja znanja, je 77,9 % takih, ki bi se posluževali timskega ocenjevanja, 66,9 % zbirnikov dosežkov in 57,4 % takih učiteljev, kateri bi uporabili tudi samoocenjevanje dijakov. Malo manj kot polovica učiteljev (okoli 40 %) bi uporabila tudi kredite in vrstniško ocenjevanje.

Fleksibilna organizacija pouka

Ob koncu šolskega leta 2010/11 (april – maj) so v intervjujih na temo fleksibilne organizacije ravnatelji 4 šol, na katerih so izvajali ta programski element, povedali naslednje:

Šola 1

Fleksibilni predmetnik izvajajo v dveh oddelkih (športnih).

Del ur fizike so pričeli izvajati v drugem polletju. Pri tem opažajo večje razumevanje dijakov zaradi večjega znanja matematike. Organizacijskih težav niso imeli.

Pri informatiki so izvedli 51 ur v prvem polletju. 19 ur so izvedli v strnjeni obliki konec februarja.

V celoti so tako učitelji kot dijak zadovoljni z uvajanjem poskusa in bodo z njim nadaljevali v višjih letnikih ter v dveh oddelkih prvega letnika.

Za šolsko leto 2011/12 načrtujejo izvajanje pouka glasbene vzgoje za 2. letnik strnjeno (51 ur) od 25. avgusta dalje s soglasjem dijakov in staršev.

Šola 2

Šola izvaja fleksibilne urnike v dveh poskusnih oddelkih (pa tudi v drugih). Strokovni aktivni se dogovorijo za strnjene ure (2 do 3) pri vseh naravoslovnih predmetih.

Pri likovni vzgoji (snovanje) izvajajo pouk ciklično v strnjenih 3 urah.

Učitelji tak način izvajanja podpirajo.

Priprava takega urnika je sicer zahtevna, ker se sproti spreminja in je potrebno precej dogovarjanja.

Informatika je v veliki meri individualizirana in integrirana v naravoslovne predmete.

V letu 2011/12 nameravajo s takšno fleksibilnostjo nadaljevati z novimi oddelki 1. letnika in v višjih letnikih, ker so s tem zadovoljni tako učitelji kot dijaki.

Šola 3

Fleksibilni predmetnik so izvedli v celoti, kot so ga načrtovali, in sicer pri naslednjih predmetih: biologija, kemija, fizika, geografija, zgodovina, glasba, likovna umetnost, informatika. Polovico predmetov so izvedli v prvem polletju, drugo polovico pa v drugem.

Pri načrtovanju in izvedbi niso imeli organizacijskih težav, ker je v poskusu le en oddelek. Če bi se tak predmetnik uveljavil za vse oddelke, pa bi verjetno imeli kadrovske težave, predvsem v primeru daljše odsotnosti učitelja.

Problemi v zvezi s tekmovanji se v prvem letniku še niso pojavljali.

Dijaki so bili ocenjeni po končani pouku posameznega predmeta. Popravnih izpitov ni bilo.

Za šolsko leto 2011/12 načrtujejo tako v prvem kot drugem letniku enak način, ker ocenjujejo, da so s fleksibilnostjo razbremenili dijake in dosegli dobre rezultate.

Starši in dijaki so s tem načinom zadovoljni.

Šola 4

Fleksibilnost je potekala z medpredmetnim poučevanjem naravoslovnih predmetov (biologija, kemija, fizika, delno tudi matematika) strnjeno tri dni v domu v Trenti. Dijaki so delali v skupinah po dva do tri.

Vsi udeleženci (učitelji in dijaki) ocenjujejo, da je bilo delo učinkovito, prav tako pa so se pri tem dobro počutili.

Organizacijskih problemov ni bilo. Pojavlja se večja obremenitev dijakov (več ur pouka) v tednu izvajanja poskusa, zato predlagajo, da se obremenitev dijakov v Pravilniku upošteva na letni ravni in ne tedensko.

V šolskem letu 2011/12 nameravajo s tem načinom nadaljevati v drugem letniku in v novem oddelku prvega letnika. Pri tem pa nameravajo izvesti medpredmetno poučevanje naravoslovnih predmetov in ga povezati z nekaterimi vsebinami OIV, da bi bili dijaki v tem tednu nekoliko manj obremenjeni izključno z naravoslovnimi vsebinami (trajanje: skupaj en teden).

Medpredmetno poučevanje naravoslovja in tujih jezikov je potekalo pri mednarodnih izmenjavah španščina, nemščina.

Izvajanje nivojev pri posameznih predmetih

Na začetku pouka šolskega leta 2010/11 so učitelji (176) na tristopenjski lestvici podali stopnjo strinjanja s 5 trditvami, ki se nanašajo na izvajanje njihovega predmeta na višji ravni in strnjeni obliki. V največji meri so se strinjali z dvema trditvama in sicer z možnostjo izvajanja predmeta, katerega poučujejo, na višji ravni zahtevnosti v 4. letniku ($M = 2,66$) in 3. letniku ($M = 2,57$). Manj so se strinjali s trditvami, ki se nanašajo na možnost oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri njihovem predmetu v 1. letniku ($M = 2,35$) ter z možnostjo izvajanja predmeta, katerega poučujejo, na višji ravni zahtevnosti v 2. letniku ($M = 2,19$) in 1. letniku ($M = 2,15$) - Tabela 4.

Tabela 4: Mnenje učiteljev o izvajanju njihovih predmetov na višji ravni/v strnjeni obliki

Trditev	Se ne strinjam		Nimam mnenja		Se strinjam		M
	f	f%	f	f%	f	f%	
Z možnostjo oblikovanja skupine za izenačevanje predznanja dijakov pri mojem predmetu v 1. let.	31	18,3	48	28,4	90	53,3	2,35
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 1. let.	63	37,1	19	11,2	88	51,8	2,15
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 2. let.	56	35,4	16	10,1	86	54,4	2,19
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 3. let.	27	17,4	12	7,7	116	74,8	2,57
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta na višji ravni zahtevnosti v 4. let.	19	12,4	14	9,2	120	78,4	2,66
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – blok ure skozi celo šolsko leto	73	41,7	6	3,4	96	54,9	2,13
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – izvedba vseh ur v enem polletju	137	85,6	10	6,3	13	8,1	1,23
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – izvedba vseh ur v tromesečju	146	92,4	4	2,5	8	5,1	1,13
Z možnostjo izvajanja mojega predmeta v strnjeni obliki – ciklično izvajanje pouka	116	64,4	35	19,4	29	16,1	1,52

Večina učiteljev se ne strinja z izvajanjem njihovega predmeta v naslednjih strnjenih oblikah: izvedba vseh ur v tromesečju, izvedba vseh ur v enem polletju, ciklično izvajanje pouka (Tabela 4).

Za ugotavljanje poteka izvedbe nivojskega pouka smo po koncu šolskega leta (september – oktober 2011) intervjuvali posamezne učitelje, ki so izvajali nivojskost pri svojem predmetu v prvem letniku in so predstavili svoje poglede in izkušnje za celotno šolsko leto.

Nivojski pouk je izvajalo različno število šol pri različnih predmetih (Tabela 5). Največ šol (8) je izvajalo nivoje pri matematiki (8 šol), sledijo angleščina (7 šol), nemščina (4 šole), fizika (2 šoli), slovenščina (3 šole), biologija (3 šole), kemija (2 šoli), geografija (1 šola) in zgodovina (1 šola).

Šole so lahko izvajale nivojski pouka s fleksibilno ali zunanjo diferenciacijo. Fleksibilna diferenciacija pomeni, da so del ur predmeta izvajali skupaj, v drugem delu pa so dijake ločili na nivoje. O zunanji diferenciaciji pa govorimo takrat, ko so izvajali pouk v skupinah, kjer so dijaki ves čas ločene na nivoje.

Fleksibilno diferenciacijo so izvajali v 24 primerih, zunanjo pa v 7. Pri fleksibilni diferenciaciji so bili dijaki pri večini ur pouka skupaj, na nivojski skupini pa so se delili pri eni ali dveh urah tedensko. Izjemo predstavlja šola, kjer so pri dveh predmetih ob rednih urah v predmetniku izbirno omogočili še eno dodatno uro, pri kateri so se dijaki razdelili po nivojih.

Tabela 5: Oblika nivojskega pouka:

Predmet:	Fleksibilna	Zunanja	Skupaj
Matematika	6*	2	8
Angleščina	5	2	7
Nemščina	2	2	4
Fizika	2		2
Slovenščina	2*	1	3
Kemija	2		2
Geografija	1		1
Zgodovina	1		1
Biologija	3		3

*Ena šola ima dodatno uro pouka za izbrani dvonivojski predmet

Šole, ki so izvajale fleksibilno obliko, so delitvi namenile različne urne obsege (Tabela 6). Tako so pri matematiki na petih šolah tedenski obseg štirih ur izvajali tako, da so bili dijaki tri ure skupaj in eno uro ločeni na nivojski skupini, na eni šoli pa so vse štiri ure izvajali skupaj, diferenciacijo pa izvajali na dodatni uri, h kateri so se dijaki lahko prijavili izbirno. Pri angleščini smo zasledili dva modela: dve šoli sta izvajali tedenski obseg treh ur tako, da so imeli skupaj 1 uro in v nivojskih skupinah dve, tri šole pa tako, da so skupaj izvajali dve uri, na nivoje pa so se delili pri eni uri. Nemščino sta obe šoli izvajali tako, da je dve tretjini pouka potekalo v nivojih. Pri slovenščini so na eni šoli delitev na dva nivoja uvedli v drugem polletju pri polovici ur. Na drugi šoli so dijaki k štirim uram rednega tedenskega obsega izbirno dodali še eno, pri kateri so se nivojsko delili. Geografija in zgodovina sta primera predmetov, kjer je bila fleksibilna delitev izvedena le pri desetih urah (od 70): pri zgodovini 4 ure v času prvega projektnega dne in 6 ur v okviru drugega projektnega dne, pri geografiji pa pri desetih urah v času dveh tednov. Pri biologiji so na eni šoli dvakrat letno strnjeno izvajali po 5 ur pouka, pri katerem so dijake razdelili po nivojih. Na eni šoli so naravoslovnim predmetom biologiji, fiziki in kemiji skupaj namenili letno dodatnih 50 ur, pri katerih so dijaki lahko izbirali pouk na dveh nivojih. Izvedba teh ur je potekala v projektnem dnevu in projektnem tednu.

Tabela 6: Fleksibilna oblika: št. ur delitev/teden po šolah:

Predmet	Ur	Delitev: skupaj+narazen	Št. šol
Matematika	Tedensko 4 ure*	3+1 (5); 4+1 (1);	6
Angleščina	Tedensko 3 ure	1+2 (2); 2+1 (3);	5
Nemščina	Tedensko 3 ure	1+2 (2)	2
Slovenščina	Tedensko 4 ure*	2+2 v 2. polletju (1); 4+1 (1);	2
Geografija	10 ur v času dveh tednov	0+10	1
Zgodovina	Letno 10 ur: 4+6 ur projektni dan	0+10	1
Biologija	Dvakrat letno strnjeno po 5 ur (2)	0+10	1
Fizika Kemija Biologija	Dodatno 50 ur letno	0+50	1

*Ena šola ima dodatno uro pouka za izbrani dvonivojski predmet

Cilji, ki so jih vodili pri odločitvi za nivojski pouk:

Večina ciljev se prepleta, vendar jih je mogoče razvrstiti v nekaj okvirnih kategorij.

Cilji s področja motivacije in odgovornosti:

- Ugotoviti, ali možnost izbire nivoja zahtevnosti vpliva na večjo *odgovornost* dijakov za lastno znanje.
- Upoštevanje *zanimanja* dijakov.
- Spodbujanje *kreativnosti* dijakov.
- Večja individualna *pozornost*.
- Večja *aktivnost* dijakov pri pouku.
- Večje *zadovoljstvo* dijakov z načinom dela. Boljše počutje dijakov v homogeni skupini glede na različno predznanje.

Cilji s področja poglobljanja in nadgrajevanja znanja:

- Izboljšanje *splošne kakovosti* znanja dijakov. Bolj utrjeno temeljno znanje. Poglobitev in nadgradnja znanja (zaradi združevanja dijakov s podobnim predznanjem).
- Spodbuditi *kreativnost* dijakov.
- Večja možnost za delo z nadarjenimi.
- Razvoj *problemskega mišljenja*.
- Razvijanje različnih *ravni pismenosti*;
- pozitivni vertikalnega (specifično predmetni) in horizontalni (splošni) transfera znanja.

Cilji s področja organizacije pouka:

- Z diferenciacijo omogočiti optimalne pogoje za razvoj in napredek vseh dijakov.
- Z vidika posameznika omogočiti intenzivnejše *učenje v majhnih skupinah*.
- Uveljavljanje *aktivnih oblik* in metod dela.
- Upoštevanje *izbirnosti*.
- prizadevanje za vsebinsko in časovno *usklajenost* obravnavanih vsebin in ciljev pri različnih predmetih, ki se medpredmetno povezujejo.
- *Samostojno* delo dijakov.
- Vključevanje zunanjih *mentorjev*.
- Večja možnost za *laboratorijsko delo* in delo na terenu..
- Sprememba vloge učitelja iz predavatelja v *moderatorja*, usmerjevalca učenja, ki korigira nepopolne ali celo napačne predstave in usmerja ter spodbuja razmišljanje.

Cilji s področja izenačevanja neenakih predznanj:

- prilagoditev glede na zelo različno predznanje vpisane populacije, ker se dijaki s pomanjkljivim znanjem boljše počutijo v manjši skupini.
- združevanja dijakov s podobnim predznanjem.

Cilji, ki so predmetno ali kroskurikularno obarvani, večinoma v kombinaciji z zgoraj zapisanimi:

- želja po popularizaciji *naravoslovnih* predmetov in dvigu motivacije dijakov za naravoslovne predmete. Želja ponuditi interdisciplinarne in kroskurikularne dejavnosti v povezavi z informatiko, v obliki samostojnega učenja z raziskovanjem aktualnih tem oz. problemov v obliki projektne naloge, za katero se dijaki odločijo glede na svoje interese in sposobnosti. Obisk raziskovalnih ustanov (npr. laboratorijev), vzpostaviti sodelovanje z zunanjimi strokovnjaki, raziskovalci.
- Spoznavati in uporabljati različno informacijsko komunikacijsko tehnologijo, uporabljati *matematiko* medpredmetno, z modeliranjem, prepoznavati vprašanja, na katera lahko odgovori matematika; izražati se v matematičnem jeziku.
- vzgojiti kultiviranega bralca, ki svoje razmišljanje o bralnem doživetju vključuje v medbesedilno izkušnost, poznavanje *literarnih* pojavov in splošno kulturno razgledanost;

Proces priprave in izpeljave pouka

Koliko učiteljev meni, da bi bilo za nivojski pouk potrebno pripraviti dva UN?

2 od osmih učiteljev menita, da sta potrebna dva UN matematike, pri vseh ostalih predmetih pa niti eden. Kot osnova za oblikovanje ciljev za višji nivo služijo tisti cilji učnega načrta, ki so opredeljeni kot dodatna oz. izbirna znanja. Glede na to, da so bili dijaki razdeljeni v nivoje pri nekaterih predmetih le 10 ur v okviru dveh projektnih dni, potrebe po dveh učnih načrtih za različne nivoje ni.

S kakšnimi dilemami so se srečevali pri izbiri ciljev za različne nivoje?

- Možnost *prehajanja med nivoji* v primeru, če določen dijak ne bi zmozel doseči zastavljenih ciljev ali obratno, če bi se izkazalo, da zmore več.
- *Načrtovanje* ciljev in vsebin za različne nivoje ter poglobljenosti njihove obravnave (Koliko *dodajati* na višji ravni - koliko in kako dolgo utrjevati na izravnalnem nivoju);
- Dosledno *upoštevanje* dogovorjenega: torej, katere cilje bodo uresničevali v času ur nivojskega pouka in katere pri rednem pouku.
- Pri višjem nivoju je potrebno *usklajevanje* najprej med dvema oddelkoma in nato med tremi učitelji. Usklajevanje preizkusov znanja; organizacijski vidik: učiteljev urnik (simultano izvajanje pouka v nivojih povzroča tudi do 3-urne luknje v urniku), usklajevanje učiteljev zahteva tedenska srečanja.
- Težave pri *iskanju gradiva* za višji nivo.

Koliko učiteljev pripravlja različna gradiva za različne nivoje?

Za višji nivo večina učiteljev pripravi posebna gradiva, za osnovni nivo zgolj občasno. Nivojem prilagajajo: izbor učbenikov, delovnih zvezkov, dodatnih besedil z interneta in mladinske periodike v tujem jeziku. Pri jezikih uporabljajo dodatne avtentične tekste, avtentične zvočne posnetke za slušna razumevanja, video posnetke, ki jih dijaki opisujejo ustno in pisno v obliki člankov in poročil. Uporabljajo pa se različni učbeniki in priročniki (npr. priročniki iz zbirke Posodobitve pouka v gimnazijski praksi, ZRSŠ). Pri obeh nivojih imajo več projektne dela - npr. video-konferenca z dijaki iz tujine, izdelava časopisnega portfolija itd. Različni viri: članki iz časopisov in revij, internetnih strani ter besedila iz učbenikov, ki so bolj zahtevni. Učitelji pripravljajo delovne liste, avdio/video gradiva, slike, besedila pesmi.

Učitelji za delo z dijaki na višjem nivoju (matematika) občasno pripravijo delovne liste z različno vsebino: z nalogami z uporabo IKT, z modeliranjem, z nalogami iz posebnih znanj, raziskovalne naloge, naloge z Vegovih tekmovanj, z dodatnimi nalogami (da lahko doma delajo vaje iz učbenika).

Koliko učiteljev v pripravo gradiv vključuje tudi dijake? Dijake v pripravo gradiv za pouk vključuje približno tretjina učiteljev, npr.: dijaki izdelujejo delovne liste na dano temo, pripravijo naloge slušnega razumevanja, sestavijo vzorec pisnega preizkusa, oblikujejo projektne mape in spletno aplikacijo.

Kakšne načine ocenjevanja uporabljajo pri zunanji diferenciaciji? Ali imajo kakšne težave?

Večinoma ocenjujejo znanje kot običajno, to je ustno in pisno. Nivoje ocenjujejo z enotnimi ali različnimi preizkusi. Ponekod pripravijo samostojna preizkusa, večinoma pa pisnim preizkusom dodajo nekaj nalog iz višjega nivoja (naloge na višji taksonomski ravni) ali pa naloge iz izbirnega dela. Te naloge omogočajo doseči več kot 100% točk.

Četrty cilj: Vpliv različnih oblik in načinov usvajanja in vrednotenja znanja na motivacijo, učno uspešnost ter odgovornost za učenje

Rezultate tega cilja bodo predstavljeni in interpretirani v naslednjem vmesnem poročilu.

3.2. Rezultati samoevalvacije šol

V poglavju predstavljamo rezultate samoevalvacije šol. Samoevalvacijska poročila je oddalo vseh 15 šol, ki so v prvem letniku izvajale poskus. Šole so izvajale različno število programskih elementov, tako je:

- 5 šol oddalo poročila o vseh treh programskih elementih
- 6 šol oddalo poročila o 2 programskih elementih in sicer:
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 3 šole
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti in fleksibilnost 3 šole
- 4 šole so oddale poročila o enem programskem elementu, in sicer:
 - za pouk na različnih ravneh zahtevnosti 1 šola
 - različne oblike in načine usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje 3 šole

V nadaljevanju predstavljamo sklepne ugotovitve po programskih elementih.

Za programski element pouk na različnih ravneh zahtevnosti (**nivojskost**) se je odločilo 12 šol: Gimnazija Kranj, Gimnazija Ljutomer, II. Gimnazija Maribor, Ekonomska šola Ljutomer, Gimnazija Nova Gorica, Gimnazija Ravne, Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica, Gimnazija in ekonomska šola Sežana, Gimnazija Trbovlje, Gimnazija Slovenj Gradec, Gimnazija Šiška in Gimnazija Vič.

Le 2 gimnaziji sta nivojski pouk izvajali le pri enem predmetu (nemščina), ostale pa so nivojski pouk izvajale pri več predmetih (od 2 do 4).

Samo izravnalni nivo je izvajala ena šola in sicer pri angleščini in matematiki. Tako izravnalni kot višji nivo so izvajale štiri šole in sicer pri tujih jezikih in matematiki, dve od teh pa tudi pri slovenščini. Ostale šole so v prvem letniku izvajale le višji nivo (nadgrajevanje). Poleg omenjenih predmetov so nivojski pouk izvajali še pri fiziki, kemiji in biologiji

Etapni cilji, ki so jih šole izbrale za prvo leto izvedbe nivojskega pouka so bili:

- oblikovanje kriterijev za izbor dijakov v različne skupine
- uvedba novih metod dela v višjem nivoju
- oblikovanje urnika, ki bo omogočal prehod dijakov med skupinami

- uvedba timskega poučevanja v oddelku, ki je vključen v poskus
- omogočiti dijakom večjo izbirnost
- dvigniti motivacijo in zadovoljstvo dijakov
- poglobiti znanje dijakov

Ugotovitve:

- učitelji opažajo večjo motivacijo in tudi večjo angažiranost dijakov
- učitelji opažajo, da dijaki v vsakem nivoju hitreje napredujejo, ker jih je manj in se jim učitelj lahko bolj posveti
- učitelj lažje dela v manjši skupini
- dijaki v izravnalnem nivoju so hitreje napredovali kot dijaki v prejšnjih letih, ko tega ni bilo
- dijaki v izravnalnem nivoju pridobijo na samozavesti, bolje se počutijo v skupini »enakih« in se tudi ne zanašajo na to, da bodo pravilne odgovore dali »boljši«
- dijaki sami izražajo večje zadovoljstvo
- dijakom se zdi pomembno, da je odločitev za nivo prostovoljna, a imajo hkrati možnost posvetovanja z učiteljem
- dijaki predlagajo, da naj se v osnovnem in višjem nivoju obravnava enaka snov, le različno poglobljeno
- z izravnalno uro so zadovoljni tudi starši, pravijo, da imajo njihovi otroci pri učenju manj težav in celo boljše ocene kot so pričakovali

Sklepna ocena:

- z uvedbo nivojev so zadovoljni tako učitelji, dijaki kot starši
- je veliko usklajevanja
- bolj pazljivo je in bo potrebno načrtovati učni proces

Predlogi za naprej:

Večina timov šol je zapisala, da nimajo posebnih predlogov, saj so zadovoljni. Nekateri pa so zapisali, da bi želeli uvesti več raziskovalnega dela, drugačno vrednotenje na višjem nivoju, pri projektih bodo bolj pozorni na prispevek in vlogo vsakega posameznika in da bi želeli vključiti učitelja tujih jezikov v nejezikovne predmete.

Za programski element **fleksibilnost** se je odločilo 8 šol. Izvedba fleksibilnosti se povezuje ali z izvedbo nivojev ali z različnimi oblikami usvajanja ter vrednotenja znanja. Tako se ta element večkrat kaže v izvedbi obveznih izbirnih vsebin ter projektih dni.

Cilji, ki so jih vodili pri izvedbi tega elementa, so se nanašali predvsem na lažje usklajevanje dela šole, pa tudi na usklajevanje predznanj in povezovanje predmetov, pestrost metod, uvedbo manjših skupin ter lažje usvajanje znanja.

Celoletno fleksibilno organizacijo pouka so izvajale 4 šole (od teh sta 1. in 4. šola izvedli premik predmetov med letniki):

Šola 1: fleksibilnost je izvajala pri športni vzgoji, informatiki in fiziki. S tem je dosegla lažje usklajevanje šolskih in športnih obveznosti ter lažje usvajanje znanja iz fizike.

Šola 2: fleksibilnost močno povezuje z nivojskostjo. Nivojsko obliko pouka je imela le pri enem predmetu. Glavni smisel fleksibilne organizacije pouka pa vidi v izdelavi prijaznega urnika za dijake in učitelje.

Šola 3: je ugotovila, da je pri predmetih, ki imajo eno ali dve uri tedensko modularna izvedba predmetnika zelo učinkovita.

Šola 4: je izvajala fleksibilnost v obliki vzporedne obravnave učne snovi pri slovenščini, zgodovini, glasbi in umetnostni zgodovini. Fleksibilno obliko je šola uvedla tudi pri psihologiji v prvem letniku. Dijakom so bila posredovana temeljna psihološka znanja. Cilj je bil doseči uporabno vrednost znanj in večjo aktivnost dijakov.

Ugotovitve, ki so jih zapisali:

- premik predmetov vpliva na uspešnejše delo
- učenje je bolj sproščeno v strnjenih oblikah pouka
- dosegli so večjo vsebinsko usklajenost in osmislitev znanja
- dijaki so zadovoljni s pestrimi metodami oziroma izvedbo pouka izven šole
- dijaki so zadovoljni tudi zato, ker so s premikom predmetov lažje usvajali znanja in so bili bolj uspešni
- zadovoljstvo z urnikom je bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih

Za programski element **drugačne oblike usvajanja in vrednotenja znanja** se je odločilo 11 šol. Tehniška gimnazija se je tega elementa lotila na specifičen način. Izbrani programski element se imenuje tutorstvo. Glavni cilj tutorjev je bil izdelava novih učnih načrtov za izbirne predmete. Dosegli so ga le delno. Drugi cilj pa je bil vrednotenje OIV. V preteklem šolskem letu kriteriji vrednotenja še niso bili izdelani, je pa bila izvedena šola v naravi v kateri je bil predstavljen nov način izvajanja in vrednotenja OIV (s pomočjo vprašalnikov).

Druge šole, ki so izvajale ta programski element so:

- Šola 1: Področji spremljanja sta bili angleščina kot prvi tuji jezik in nemščina kot drugi tuji jezik. Šola se je osredotočila na vrstniško ocenjevanje, samoocenjevanje, sodelovalno učenje ter izdelavo zbirnika dosežkov. Ugotovljeno je bilo, da vrstniško ocenjevanje in samoocenjevanje zahtevata več priprav in urjenja, da bi dijaki sami lahko ocenjevali lastne in vrstnikove dosežke.
- Šola 2: Usmerila se je na spremljavo nemškega jezika. Vrednotenje znanja je potekalo s pomočjo identičnih testov z dodatno nalogo, ki so jo najboljše reševali dijaki ki so obiskovali poudarjeni nivo.
- Šola 3: Pri nekaterih predmetih so bile uvedene alternativne oblike ocenjevanja (portfolio, nova redovalnica). Narejeno je bilo veliko projektnih in raziskovalnih nalog. Motivacija dijakov in učiteljev se je povečala.
- Šola 4: Cilj je bil razvijanje natančnosti pri razbiranju informacij ter razvijanje samokritičnosti pri ocenjevanju. Ugotovljena je bila precejšnja nepazljivost in nekritičnost dijakov (pri samoocenjevanju, vrstniškem ocenjevanju in ocenjevanju učiteljev).
- Šola 5: programski element se ne izvaja celo šolsko leto, ampak le v zvezi s pripravo in izvedbo strokovnih ekskurzij ter med projektnim tednom. Med temi dejavnostmi dijaki izpolnijo delovne liste, ki so potem ocenjeni.
- Šola 6: področje spremljanja so medpredmetna znanja. To spremljanje je le občasno, ko so organizirane ekskurzije, po kateri se izdelajo seminarske naloge, ki so predstavljene pri pouku in potem ocenjene.
- Šola 7: Področja spremljanja: kemija-biologija, matematika-ekonomija, knjižnično informacijska znanja-angleščina. Gre za tri sklope medpredmetnih sodelovanj. Ta povezovanja so imela pozitiven odmev v smislu večje motivacije in razumevanja znanja.
- Šola 8: poudarek je bil pri učenju samoocenjevanja in ocenjevanja vrstnikov pri matematiki. Dijaki so ugotovili, da nov način ocenjevanja zahteva več učenja in večjo odgovornost do učenja.
- Šola 9: ta programski element je bil uvajan le občasno med ekskurzijami in projektnimi dnevi. Večina dijakov je to obliko usvajanja znanja sprejela pozitivno.
- Šola 10: programski element poteka v zvezi integrativnim kurikulum: Šport+biologija, kemija fizika in zgodovina in to občasno v okviru priprave projektnih in seminarskih nalog. Zanimiv poskus, ki pa je pokazal, da manjka učnih ur za teoretični del športne vzgoje.
- Šola 11: Programski element je potekal v povezavi z medpredmetno zasnovanim projektnim delom pri pouku naravoslovnih predmetov v povezavi z informatiko. Delo je potekalo preko izdelave projektnih nalog, ki so bile analizirane in tudi ocenjene.

Ugotovitve:

- dijaki menijo, da je ocenjevanje drugih odgovorno in se morajo sami veliko več učiti, če želijo vrstnike oceniti
- dijaki so bolj aktivni, bolj poslušajo, se vključujejo
- učitelji menijo, da so dijaki pri ocenjevanju drugih manj kritični, pri ocenjevanju samega sebe pa bolj
- med učitelji je potrebno veliko usklajevanj

- izboljšala se je komunikacija med učitelji pa tudi med učitelji in dijaki

Predlogi:

- potrebno bo dopolniti kriterije za ocenjevanje
- izboljšati koordinacijo

Šole so podatke zbirale na različne načine (re pa so vključile tudi starše.

Tabela 7), večinoma so bili vključeni dijaki in učitelji, nekatere pa so vključile tudi starše.

Tabela 7: Uporabljene metode

Metode	Učitelji	Dijaki	Starši
intervju	4x	1x	1x
vprašalnik/anketa	6x	12x	2x
refleksija (pisna, ustna)	1x	2x	
dokumentacija/evidence		3x	1x
diagnostični testi znanja		4x	

4. SKLEPI IN PREDLOGI

4.1. Povzetek in sinteza ugotovitev⁷

Za prvi, drugi in četrti cilj še nimamo ugotovitev, predstavljamo pa povzetke ugotovitev za tretji cilj.

Ugotavljamo, da so šole resno in odgovorno pristopile k izvajanju poskusa. Na vseh šolah je šolska klima odprta. S potekom poskusa so zadovoljni dijaki in učitelji. Dijaki izražajo visoko stopnjo aspiracije, imajo pozitiven odnos do šole in ustrezno učno motivacijo in učno vedenje.

Nivojski pouk (zunanja in fleksibilna diferenciacija) je s strani šol (učitelji in dijaki) sprejet pozitivno. Tako učitelji opažajo večjo motivacijo in tudi večjo angažiranost dijakov pri pouku in njihovo hitrejše napredovanje pri usvajanju snovi. To povezujejo tudi z delom v manjših skupinah, v katerih se učitelji dijakom lahko bolj posvetijo, upoštevajo njihove zmožnosti in interese ter tako izboljšajo kvaliteto dela.

Prav tako so bili zelo zadovoljni učitelji in dijaki, ki so bili vključeni v izravnalni nivo, saj je ta neposredno prispeval k izboljšanju učnega uspeha, samozavesti in boljšem počutju v skupini »enakih« in se tudi ne zanašajo na to, da bodo pravilne odgovore dali »boljši«. Z izravnalno uro so zadovoljni tudi starši, ki pravijo, da imajo njihovi otroci pri učenju manj težav in celo boljše ocene kot so pričakovali.

Dijaki so glede nivojev še posebej izpostavili kot pomembno, da je odločitev za nivo prostovoljna ter da imajo hkrati možnost posvetovanja z učiteljem.

Za višji nivo je večina učiteljev pripravila posebna gradiva, za osnovni nivo pa zgolj občasno. Glede načina ocenjevanja pri nivojih ni sprememb – učitelji ocenjujejo znanje kot običajno, to je ustno in pisno. Nivoje ocenjujejo z enotnimi ali različnimi preizkusi. Ponekod pripravijo samostojna preizkusa, večinoma pa pisnim preizkusom dodajo nekaj nalog iz višjega nivoja (naloge na višji taksonomski ravni) ali pa naloge iz izbirnega dela. Te naloge omogočajo doseči več kot 100% točk. V teh primerih učitelji ne konkretizirajo kako lahko dijak uporabi »bonus točke«, nakazujejo pa, da uspešno reševanje težjih nalog spodbuja pozitivno samopodobo in je v funkciji samorefleksije. Samo v enem primeru učitelj konkretno navaja, da lahko dijak uporabi bonus v primeru, ko je med oceno.

Učitelji so imeli pripombe v zvezi z nivojskostjo le glede urnika, ki se je na večini šol poslabšal v smislu podaljšanja pouka.

⁷ Povzetek in sinteza sta nastali na osnovi rezultatov spremljave ZŠ in samoevalvacijskih poročil šol.

Fleksibilnost pri organizacija pouka je tudi ocenjena pozitivno. Učitelji so ocenili, da je učenje bolj sproščeno v strnjenih oblikah pouka, da so dosegli večjo vsebinsko usklajenost in osmislitev znanja. Učitelji šol, ki sta izvedli premik predmetov med letniki, pa ocenjujejo, da je le-ta vplival na uspešnejše delo. Dijaki so zadovoljni s pestrimi metodami oziroma izvedbo pouka izven šole. Zadovoljni so tudi zato, ker so s premikom predmetov lažje usvajali znanja in so bili bolj uspešni. Prav tako je zadovoljstvo z urnikom bilo večje tako pri dijakih kot učiteljih.

4.2. Ocena doseganja standardov znanja

Na koncu poskusa prve vpisne generacije bomo primerjali njihove rezultate na maturi z rezultati kontrolne skupine šol.

4.3. Predlogi za morebitne spremembe

Predlogov za spremembe poteka poskusa šole niso posredovale, prav tako tudi na Zavodu za šolstvo v tej fazi nimamo predlogov za spremembe.

Predlogi, ki so jih navedle šole v samoevalvacijskih poročilih se bolj nanašajo na organizacijske rešitve na ravni šole.

5. POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH

V okviru projekta Posodobitev kurikularnega procesa na osnovnih šolah in gimnazijah je bila za »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« sklenjena mrežna pogodba med ZRSS in 19. šolami.

Za šole v poskusu je bilo v šolskem letu 2010/2011 namenjenih 281.128,04 EUR, porabljenih pa 222.147,11 EUR (79 %).

Tabela 8: Pregled porabljenih sredstev po šolah.

	Šola / partner	Plan 2010/2011	Poraba 2010/2011	% porabe
1	Ekonomska šola Murska Sobota	24.572,40	10.487,15	43
2	Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija	8.707,50	8.707,48	100
3	Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje	17.039,69	16.545,49	98
4	Gimnazija Nova Gorica	21.471,40	8.999,90	42
5	Gimnazija Šiška	16.950,60	16.948,80	100
6	II. Gimnazija Maribor	22.202,22	25.017,70	112
7	Srednja ekonomska in trgovska šola Nova Gorica	17.001,55	16.987,17	100
8	Šolski center Ravne na Koroškem	18.743,63	13.349,44	71
9	Šolski center Slovenj Gradec	18.220,60	16.395,91	90
10	Šolski center Srečka Kosovega Sežana	20.777,50	20.102,26	96
11	Gimnazija Bežigrad	1.938,87	0,00	0
12	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer	14.995,05	12.728,52	85
13	Gimnazija Kranj	13.513,85	2.971,10	22
14	Gimnazija Ledina	8.707,50	7.218,37	83
15	Gimnazija Moste, Ljubljana	8.707,50	8.608,54	99
16	Gimnazija Vič	18.204,48	11.288,73	62
17	Gimnazija Ptuj	10.838,70	9.005,92	83
18	Gimnazija Kočevje	9.827,50	9.008,52	92
19	Srednja vzgojiteljska šola in gimnazija Ljubljana	8.707,50	7.776,11	89
	Skupaj	281.128,04	222.147,11	79

Šole so denar namenile za razvojno raziskovalno naloge v projektu, in sicer za:

- plače zaposlenih (z davki in prispevki) in druga povračila stroškov dela – zaposlitev na projektu ali povračilo dodatka za delovno uspešnost iz naslova povečanega obsega dela učiteljem in drugim zaposlenim, ki so sodelovali pri organizaciji in izvedbi poskusa
- izdatke za službena potovanja - povračilo prevoznih stroškov učiteljem in drugim zaposlenim za udeležbo na usposabljanjih.

Za ZRSS je bilo za delo v poskusu porabljenih 5.242,70 EUR:

- za podjemne pogodbe – 3.819,46 EUR
- za izdatke za službena potovanja – 1.316,44 EUR (udeležba na usposabljanjih, svetovanje šolam)
- kava in sok na usposabljanjih – 106,80 EUR.

6. PRILOGE

PRILOGA 1: Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo

Aktivnosti Zavoda RS za šolstvo so potekale v skladu s Pravilnikom o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela, pravili ESS financiranja, načrtom za poskusno izvajanje, sklepom o uvedbi poskusa »Preverjanje nekaterih elementov gimnazijskega programa s poskusom« in strokovnimi smernicami ter na različnih področjih in z različnimi ciljnimi publikami, ki so bili določeni s poskusom.

V času priprave, uvedbe in izvajanja poskusa je Zavod izvedel aktivnosti v pomoč šolam in sicer:

- a) september 2009: srečanja z ravnatelji in vodji šolskih projektnih timov (ŠPT) vseh šol na OE Zavoda z namenom priprave metodologije projekta
- b) oktober –december 2009: svetovanje šolam (predstojniki ali tim Zavoda), priprava mrežne pogodbe in finančnega načrta za vsako šolo
- c) september 2010: delovno srečanje z ravnatelji šol (vloga šol in vloga Zavoda, predstavitev načrta za izvedbo poskusa, organizacijski in finančni vidiki izvedbe)
- d) oktober 2010: priprava opornih točk za pripravo koncepta posameznega elementa poskusa
- e) oktober 2010: priprava Tabele za vnos podatkov o izvedbenem načrtu poskusa
- f) november-januar: pomoč šolam, svetovanje
- g) november-december 2010: izvedba intervjujev (predstojnik-ravnatelj)
- h) december 2010: prvo delovno srečanje s ŠPT (vloga timov, potek analize stanja)
- i) januar 2011: delovno srečanje z računovodji
- j) januar 2011: usklajevalni sestanek z ravnatelji šol, ki so z izvedbo poskusa vstopile leto kasneje
- k) januar 2011 in marec 2011: delovno srečanje z učitelji predmetov, ki izvajajo pouk predmeta na različnih ravneh zahtevnosti (Teoretični koncepti ravni zahtevnosti, delo v predmetnih skupinah s predmetnimi svetovalci)
- l) maj 2011: priprava opornih točk za pripravo koncepta ravni zahtevnosti
- m) maj 2011: drugo srečanje s ŠPT (usposabljanje za samoevalvacijo)
- n) maj 2011: izvedba pogovora z ravnatelji tistih šol, ki izvajajo element fleksibilnosti
- o) maj 2011: priprava predloge za samoevalvacijsko poročilo
- p) september 2011: usposabljanje ŠPT in učiteljev tistih šol, ki izvajajo element Različne oblike in načini usvajanja znanja ter njihovo vrednotenje (Sodobni trendi na področju vrednotenja znanja)
- q) oktober 2011: izvedba intervjujev z učitelji predmetov, ki so se v prvem letniku izvajali na različnih ravneh zahtevnosti (predmetni svetovalci)

Svetovanje šolam je potekalo tako, da smo za vsako šolo določili skrbnika – predstojnika OE zavoda RS za šolstvo. Predstojniki so praviloma skrbeli za šole iz svoje OE (v OE LJ: 9 šol, OE MB: 2 šole, OE NG: 2 šole, OE KP 1 šola, OE KR: 1 šola, OE SG: 2 šoli in OE MS: 2 šola). Aktivnosti, ki so jih izvajali predstojniki:

- Informiranje in komunikacija s šolo (ravnatelj oz. PT): neposredno do 3x letno
- Spodbujanje prenosa dobrih praks
- Svetovanje (upoštevaje ožjo specialnost posameznega predstojnika)

V okviru poskusa je Zavod RS za šolstvo tudi koordiniral in svetoval delovnim skupinam na šolah pri pripravi predlogov učnih načrtov za izbirne predmete. Za to so bile opravljene naslednje aktivnosti:

- a) Priprava Izhodišč za pripravo učnih načrtov za izbirne predmete – (kurikularni dokument, obrazec za recenzijo, navodila za delovanje predmetnih komisij), december 2010.
- b) Posredovanje gradiva vsem gimnazijam, ki so prijavile pripravo izbirnih predmetov v Poskusu za gimnazije, (8 gimnazij).

- c) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet KREATIVNO PODJETNIŠTVO (Srednja šola Sežana): januar-marec 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, delovno srečanje, svetovanje, april-junij 2011: svetovanje pri pripravi končnega predloga z recenzijama.
- d) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet PROJEKTNO DELO Z OSNOVAMI RAZISKOVALNEGA DELA (II. gimnazija Maribor): april-junij 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, dve delovni srečanja, pregled končnega predloga učnega načrta z recenzijama.
- e) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet ASTRONOMIJA (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, delovno srečanje, pregled končnega predloga učnega načrta z recenzijama.
- f) Priprava gradiva za obravnavo predlogov učnih načrtov za izbirne predmete s prilogami na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje (Kreativno podjetništvo, Projektno delo z osnovami raziskovalnega dela, Astronomija), pridobivanje ustreznih mnenj (Ministrstvo za šolstvo in šport, Državna komisija za splošno maturo), september-oktober 2011.
- g) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet VZGOJA ZA SOLIDARNOST (Šolski center Ravne na Koroškem – Gimnazija): april-december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, pregled osnutka.
- h) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet INTERDISCIPLINARNO RAZISKOVANJE (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): junij-december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, tri delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka.
- i) Aktivnosti za pripravo predloga učnega načrta za izbirni predmet RAZISKOVALNI PRAKTIKUM (Elektrotehniško-računalniška strokovna šola in gimnazija Ljubljana): junij - december 2011: pomoč predmetni komisiji za pripravo predloga, svetovanje, tri delovna srečanja s predmetno komisijo, pregled osnutka.

PRILOGA 2: Statistična analiza obdelave podatkov (vprašalnik za učitelje in dijake)

Analiza podatkov je dostopna na naslednji povezavi (datoteka: statistična analiza vprašalnikov.doc)

PRILOGA 3: Uporabljen inštrumentarij

Uporabljen inštrumentarij je dostopen na naslednji povezavi